

*A*mutuj

Volt egyszer egy szegény ember, volt annak három fia. Egyéb gazdasága nem volt, csak egy tehenke. Az öregember meghótt, há a fiúknak meg kellett osztozni. Abban az időben még nem volt olyan csinált világ, hogy meggondolják a fiúk, hogy adjuk el a tehenet, s osztozzunk el a pínzen. Űk azt határozták, hogy csináljanak hárman három istállót, s amelyikbe bémegy a tehen, mikor hazajön a legelőrrül, azé legyen. A két nagyobbik ügyes ember volt, illetve legíny, de a legkisebb egy hülye ügyetlen. Elment a két nagyobbik, s csinált két ügyes istállót. A hülye is hozott egy tere zöld ágat, s összeborogatta kalyibának. Mikor kiesz voltak az istállók, este lett. Jött a tehen haza, az bizony csak a zöldágasba ment. A mutujé volt a szerencse. Gondolja az ügyetlen, ű bizony sohase vesződik a tehínnel, elviszi a vásárra, eladja. Ei is indult a vásárra, de ű csak olyankor, mikor más jött hazafelé. (A mutujnak jó akármikor! - Addig legalább kipucolta!) Ahogy haladt egy erdőn keresztül, egy nagy fának át volt törve a dereka. A fát mozgatta a szél, nagyon nyiszorgott. Azt kérdi a mutuj a fátúl: - Hát kíred a tehenet? A szél csak fűtta a fát, a fa csak nyikorgott. Azt mondja a mutuj rá: - Hát még hűtelbe? Tovább nyikorog a fa. Azt mondja: - Én nem bánom, mához egy hétig. Odakötte a fához a tehenet, s otthatta. A következő héten elment, hogy kírje meg a pínzt. Szerencsére vitt magával egy nagy fészét. Gyönyörű csendes idő volt, a fa egyet se moccant. - Add meg a pénzemet - azt mondja -, azért jöttem! Semmi felelet. - Ne tréfálj, ember, mert nem vesztegetem az időt! - azt mondja. Felhíjja az ember a fának a figyelmit vagy háromszor. Tudja az isten, egy kis szél fűtt, a fa elkezdett nyikorogni. - Mi az? - azt mondja. - Kirc, kárc 'steaptá piná mart!(Kirc, kárc, várj keddig!) - Ej de - azt mondja -, én egy szempillantásig se várok! Nekem most vagy soha! Mivel a fa nem is nyikorgott többet, nem is fizetett, fogja a nagy fészét, nekivágja a fának. Hát istenem, a fa teli volt aranypénzzel, rém sok volt benne. - Ugyi - azt mondja -, megadhattad volna szép szóval, hogy ne üsselek meg! Na, ű osztón szedett a pénzből, amennyit csak fél tudott szedni, s vitte hazafelé. Látja otthun a két bátyja, hogy mennyi pínzt viszen haza, hozzátíve azt a szép aranypínzt. Kérdi tülle a két bátyja: - Te boldogtalan, há hunnét hozod azt a sok szép pínzt? - Hunnét hoznám? Kírtem a tehín árát, nem akarták megadni, belévágtam a ládájába, mind kiomlott. - Te boldogtalan - azt mondja a két bátyja -, hát maradt még? Vagy hun lakik az az ember? - Jaj, te, jaj! Sok pínze van annak! Ott maradt mind elszórva, lenne vagy három tere. Na, de aztán ezenn kapott a két bátyja is: - Gyere te, mutasd meg! Mentek osztán hárman az erdőbe, vittek három zsákot. A mutuj a fészét vitte akkor is. Felszedik, ami körül volt a földön. Majdnem két és fél víka aranyat

szedtek fel. Mivel már külül nem kaptak többet, a mutuj elkezdte a fát ütögetni. Kitörök még egy forgácsa, s omlott ki még egy csomó arany belőle. Elvittük űk a pínzt haza, de uram, hogy osztznak meg azon is? Azt mondják a mutujnak: - Te, szaladj a szomszídba, kírjíl egy víkát, de ne mondd meg, hogy pínzt mírünk! Azt mondja a mutuj a szomszídba: - Szomszídasszony, adjon egy víkát, de ne gondolja, hogy pínzt mírünk! Egen, de már a szomszídasszonyt fúrta a kíváncsiság, mifíle beszíd az, hogy nem pínzt mírünk? Valahogy meg kell lesni, valahogy tenni kell. Vettek űk osztán földet, mert mire az asszony átszaladt, ippen akkor töltötték el háromfele. Egynek-egynek három víka jutott jó tetézve. Olyan gazdák lettek, amilyen nem volt több a faluban. Három új házat ípítettek, földeket vásároltak . . . A két nagyobbik azt mondta, hogy azír minden közös legyen, mert űk csak a mutujnak köszönhetik, hogy azután arra is viselnek űk gondot. Igen ám, de a két nagyobbik megházasodott. Hőj, de a mutuj azt mondta: - Én is megházasodok, nekem is kell asszony, én sem ülök csak úgy! - Elment a bátyjával a szomszíd faluba lányt nízni. Hát, kírem szípen, olyan gazda hogyne kapott volna, ha egy botot felöltöztetnek, az is kap. Olyan ügyes asszonyt kapott, hogy egíszen jól tudta vinni a gazdaságot. Elvígezték a tavaszi vetést. Azt mondja a menyecske: - Hallja, ember, jönn el, nízük meg az édesapámat, s az édesanyámat, me már én is óhajtanám űket látni! Nízük meg, nincs valami bajuk! Az asszony süttött egy kemence kalácsot, üres kézzel csak nem menyen a szülói házhoz olyan gazdag helyrűl. Belétett egy átalvetőbe nígyet, az embernek a hátára tette, megindultak hazafelé. A menyecske mindenűtt elöl járt egy jó hajításnyira. Nehíz volt a zsák. Az útszílben meg volt dögölve egy nagy fejr kutya. A szája el volt vicsorítva, mintha el lett volna tátva. Mít gondol az ember? Hátha ehetnék. Elévesz egy kalácsot s odadobja: - Ne, éhen ne tátsd a szádat! Halad a szegíny mutuj az úton, elír valami pocsolyás helyre. Gondolja, hogy menjen ű ott keresztül az új csizmájával? Nem teheti. Belé egy kalácsot, rálípett. Még azon se tudott átalmenni a szárazra, bétett még egyet, s úgy átalgázolt. Az üdő nagyon felmelegedett, me már tizenegyre állott az óra. A szegény menyecske alig várta, hogy kírjenek az erdőszílre, az ösvínyre, há még fiatalok voltak, beszílgessenek egy kicsit. A menyecske hamarébb elírte a jó árnyíkos helyet, le is telepedett, alig várta, hogy írkezzék az ura. Látja, hogy csak úgy lóg a zsák a hátán. - Hát apjok, megbolondult? Megette, vagy hová tette? - Felesíg - azt mondja -, hát ne haragudj, hát láttad azt a szegíny kutyát, milyen éhes volt, csak úgy tátogatta a száját! Egyet - azt mondja - annak löktem, hogy egyík az is. A másik kettőt, láttad azt a pocsolyát? Csak nem mászhattam belé az új csizmámmal, odatettem lípcsőnek, s fáintosan átsétáltam. - Ó, ette volna meg a fene a parasztját! Hát most mit vigyünk idesanyámnak? Most menjünk purdi kézzel? Ezt az egyet itt megesszük. Már akárhogy gondolkoztak, de az íhsíg poroncsolt, s megették ott a másik kalácsot. Azt mondja a

menyecske, mikor a falu vígire érnek: - Hallja hé, ne beszéljen! Csak én beszílek egyedül. Most - azt mondja - fel akarom hínni a figyelmét, nehogy - azt mondja - ott is levegye az orcámról a bürt! Ott minket asztalhoz ültetnek, lesz előttünk ítel-ital, tál, tányér, ki felfelé fenekivel, ki lefelé szájával, de - azt mondja - vigyázzon! Mikor én megnyomom a lábommal a lábát, hagyja abba az evést, ne egyik ott két óráig, mint egy disznó! Békerekennek, istenem, az asztalhoz. Esznek. Alig falnak vagy hármat, a kis kutya békerül a házba, hát megtapodja a mutujnak a lábát az asztal alatt. Erőltették, hogy egyik mindenfileképpen, de nem falt volna többet egyet se, ezer istenért se. Ehetnékje volt, hogy veszett meg, de már meg volt tapodva a lába, nem evett. Úgy volt bétánítva. Eljött az este, lefeküdtek, ki-ki a maga helyire. Azt mondja a fiatalember: - Ej, feleség, be éhes vagyok! - Egye meg a fene a gyomrát, hát mér nem ett? Volt ott mit elég. - Hát, feleség, nem te mondtad, hogyha megtapodod a lábomat, többet ne egyem? Én - azt mondja - szót fogadtam. - Ó, ette volna meg a fene a szamarát! Biztosan megtapodta a kutya, mihent bément. Én - azt mondja - nem tapodtam meg egyszer se. - Bezony lehet, feleség, hogy a kutya volt, me nem volt nehíz egy cseppet sem. Azt mondja a menyecske: - Hallja - azt mondja -, ott a pucikban van egy ruha rítes, bontsa ki, s egyik! Felkél az ember, s odamenyen a kemencéhez. Abbiza, aznap fiadzott meg a macska, volt ott vagy négy pucér macska, meg is ette mind a négyet. Visszamenyen az ágyba. - Jaj, feleség én nem tudom, miféle rítest sütött este anyád, ez mind olyan kerek volt - azt mondja. (Meg nyávogott!) - Ó, hogy ette volna meg a fene a hasát! Biztos megette a pucér macskákot. (Jó fain párok voltak! - Biztoson túl voltak a mízeshetekenn.) - Biza az lehet - azt mondja -, me még nyávogott is. Na telik egy kicsit az idő, de az ítel után az ember meg is szomjazik nagyon. Azt mondja a menyecske: - Hallja csak, ne legyen buta! Ott a pincében a hordó bor, csapra van ütve, ott van mellette egy nagy pohár, eressen belé bort, s igyíki! Lemenyen az ember a pincébe. Rajta volt a hordón egy liu, ilyen szívóbúl volt csinálva. "Ej - gondolja -, nagy pohárbúl szoktak inni!" - Veszi a liut, tartja a csap alá, s ereszt belé a bort. Mind várja, hogy teljen meg a pohár, dehát a liu vastagabb volt, mint a csapnak a szája, amennyit eresztett, mind lefolyt a pincének a földjire. Addig tökösködött ott a hordó körül, amíg már nem jött több bor a hordóbul. Visszamenyen az ágyba a feleségihez. (Még a macska kívánta!): - Jaj, te feleség - azt mondja -, én nem tudom, miféle poharuk van anyádéknak! Én addig eresztettem, hogy már nem is jött több bor a csapon, mégse állott meg a pohárban. - Jaj, ette volna meg a fene a marháját! Mind eleresztette a drága sok bort. Menjen, ott van a pince sarkában egy feslag hamu, szórja el, seperje össze, hogy ne vegyíki észre! Mit szól apánk s anyánk, ha meglátja! Visszament a mutuj a pincébe. Volt egy feslagba vagy négy zsák szitált liszt. Abbizony mind egy szemig elszórta a pince földjin, s akkor szépen elsöprötte.

Visszamenyen a feleségihez, azt mondja: - Jaj, feleség, be szép hamujuk van anyádéknak! Olyan - azt mondja -, mint a fejr hó. - Ette volna meg a fene, még meg nem esmértem! Most odaszórta azt a szép drága fejr lisztet! - Biza, feleség, lehet hogy avvót, me erőssen szép fejr volt. - Na - azt mondja - ,egykettőre öltözzünk, s menjünk innen, me itt bennünket megölnek, engem is kendír, vén szamar! - azt mondja. (Már nem volt se macska, se bor, se liszt!)

Elindulnak, hogy menjenek el észrevétlenül a házból, nehogy valaki észrevegye. A menyecske lípett ki először, s azt mondta csendesen: - Húzza bé az ajtót! De a buta azt írtette, hogy hozza az ajtót. Mikor egyszer visszanéz az asszony, már jó messze, künn a faluból, hát látja, hogy viszi a mutuj az ajtót. - Ejnye, ette volna meg a fene! Hát én csak azt mondtam, hogy húzza bé. Hát hozza is? - Feleség, hát én úgy írtettem, hogy hozzam, hát hozom is. - Na egye meg a fene, ha már hozta eddig, hozza ezután is! Új ajtó volt, festett, kár lett volna elhajtítani a határon. Jó lesz otthon valami új ípületre. Útközben béesteledett, ahogy mentek hazafelé, még abban az erdőben, amelyen űk jöttek volt még jövet. Az erdő közzepin volt egy szíp rít. Az erdő közzepin volt egy szíp nagy tölgyfa is, gyönyörű szíp leveles. Azt mondja a menyecske: - Na ember, ez alatt a fa alatt meghálunk! Én nem tudok tovább menni, úgy elfáradt a lábom. Egen de űk még le se űlhetek jól, hallanak nagy beszidet, hogy sokan jönnek. Azt hitte az asszony, hogy valami rablók. - Hallja - azt mondja -,lóduljunk fel hamar erre a fára! Felmenyen az asszony elől, utána az ember is. Hát a beszillő emberek valami kereskedők voltak, valahunnét jöttek vagy mentek a vásárra. Megállottak azok is a fa alatt. - Te - azt mondja - itt etessük meg a lovakat, itt van mező elíg, ez alatt a fa alatt mi is meghálhatunk! - Ezt nagyon jól mondtad komám - azt mondja a másik. Egyik fogja ki a lovat, a másik szedi a fát, a harmadik rakja a tüzet. Mikor elkészül a tűz, sűtik ott a csirkehúst, flekkenyeket, tudom is én mi-mindenfélit, vacsoráznak kegyelmesenn. Azt mondja a mutuj a feleséginek (sűgja): - Feleség, én erőssen p . . . hatnék. (Ejsze, a sok bortúl, amit ivutt, és a macskáktúl!) Sűgja az asszony: - Verje meg az isten, nehogy p . . . jon, me megtudják, hogy itt vagyunk, s víge az íletünknek. (Szegény asszony!) Azt mondja az ember: - Én nem tarthatom tovább! Alázatos szolgája, eresztí. (A flekkenre!) Nahát kírem szípenn, a fa nagyon sűrű volt, elszóródott levélrűl levelekre, de azír észrevehető volt ott lenn is. - Te komám - azt mondja az egyik ott a fa alatt - , es az esső! - Nem bolondultál meg, komám? Sze csillagos van! Csak a harmat. - Harmat biz ez. De az én kenyeremre cseppent, egészen sós. Jó világ van! Ezt a dolgot majdnem má felejtik egy kicsit. - Ej, istenem - azt mondja a mi emberünk -, feleség, én sz . . . hatnám is! (Csupa gyöngyvírág volt az egész ember!) - Jaj, ette volna meg a fene! Csak dugja bé az ujjával, le ne eresse, mer víge az íletünknek! Hej, bizony nehíz dolog azt túrni. Azt is eresztí. Az is verődött erre-arra. - Hej, mi a csuda, hull a makk! - Ej - azt

mondja a másik ott alant -, itt kitűnő jó világnak kell lenni. Ez manna lesz - azt mondja. Telik-múlik az idő, elfelejtik űk a mannahullást is, elterelődik másra a beszélgetés. Eléveszik a kulacsokat és isznak fántosan. A hús is mindig tovább sül, s azt mondja a mutuj a fán: - Felesíg, én nem birom már tovább tartanni az ajtót. - Jaj, ette volna meg a fene! El ne eresse, me akkor igazán víge az íletünknek - a menyecske sűgja a fán. Ű bizony tudja, hogy nem emeli többet, má meg is lökte, hadd menjen. Zuhan, istenem, az ajtó egyik ágrúl a másikra. Megijednek a kereskedők a fa alatt, hogy istennyila vagy gonosz lélek vagy mi jöhet rájok. Elszaladtak azok mind. Otthattak szekereket, lovakat, s tudja isten, hol álltak meg. Ezek is aztán, amikor látták, hogy megtisztult a helyzet, vakaródtak a fárúl lefelé. (Biztosan a mutuj ment elől! - A ment hát!) Ahogy leereszkednek a fárúl, ott a drága sült hús, egykettőre megrakták a gyomrukat a jó sült hússal, ittak bort is, azt mondja az ember: - Nízzük meg, felesíg, mi van a kocsiban is! Mi bizony? Az egyik kocsin mind nadrág meg kabát, meg effélik, a másikban szoknyának meg lékrinek való. Béfozták a lovakat, egykettőre hazahajtottak véllé. Lett öltöző ruhájok elég, még ma is ílnek, ha meg nem hóttak.